

ДИДАКТИЧЕСКАТА ИГРА КАТО ИНТЕРАКТИВЕН МЕТОД В ОБУЧЕНИЕТО ПО „СЕРВИРАНЕ“

Слава Рачева

Професионална гимназия по туризъм „Иван Петрович Павлов“ – Русе

Резюме. Дидактическата игра като метод на обучение е изключително подходяща за професионалното образование. Чрез нея се възпроизвеждат различни практически ситуации, извършват се технологични операции и се пресъздават междуличностни отношения. Дидактическата игра активизира мисленето и въображението на учениците и пътят на познанието става достъпен. В изложението е представен модел на реализиране на дидактическата игра в обучението по сервиране. Направен е анализ на предимствата на метода, както и на влиянието му върху резултатите от учебния процес.

Keywords: interactive, methods of training, serving, educational game, didactic game

Интерактивният образователен процес се характеризира с голямо разнообразие от методи. Иван Иванов ги разделя на три групи: **ситуационни, дискуссионни, опитни (емпирични)** (Иванов, 2005).

1. Ситуационни методи – те са най-обещаващата новост в дидактиката на XX в. Към тях се отнасят методът на *конкретната ситуация (кейс-стъди)*, *казуси*, *симулация*, *игри*, *ролеви игри*, *драматизации*.

2. Дискуссионни методи са: *беседи*, *дебати*, *дискусии*, *мозъчна атака*, *обсъждане*.

3. Опитни (емпирични) методи – *проект*, *експеримент*, *презентация* и *други*, основаващи се на диалога.

Познати са още разновидности и технологии, които могат да се използват при обучението, като: *интерактивни лекции*, *чек-лист*, *интерактивна дъска*, *пърформанс*, *портфолио*, *интерактивни методи при работа в екип* и др. (Иванов, 2005).

По всяка от учебните дисциплини от професионалната подготовка могат да се прилагат различни интерактивни методи на обучение. От особено значение обаче е техният подбор. Той зависи от целите, които си поставя преподавателят; от спецификата на учебната дисциплина; от типа на учебните задачи; от познавателните възможности и компетенции на учащите за прилагане на отделните методи; от предпочитанията на двата субекта; от наличието на материална база и др.

Прилагането на интерактивните методи в обучението не бива да е самоцелно само защото сега е модерно. Тяхното използване трябва да е подчинено на определена цел, да спомага за постигане на определен резултат.

Дидактическите игри са особено подходящи за професионалното образование, тъй като при тях не само се възпроизвеждат ситуации от определена професионална област, но трябва да се спазват правила, да се извършват различни операции и да се встъпва в сложни взаимоотношения, характерни за реалното протичане на симулираните процеси.

Този метод за обучение интегрира различни възможности за активизиране на мисленето и въображението на учениците. Чрез него пътят на познанието става по-достъпен, защото игрите създават познавателни ситуации, близки до опита на учениците.

Дидактическите игри може да се разглеждат като подразделение на игрите с правила. При тези игри се подготвят и използват определени дидактически материали за постигане на образователни и възпитателни цели. Те не се сливат с обикновеното обучение, а запазват характера си на игри, поради което са достатъчно привлекателна дейност за децата, увличат ги и осигуряват тяхното активно участие.

При дидактическата игра отсъстват традиционните роли. Учителят се оттегля от активната си роля и действа като консултант, организатор и модератор. Той оставя учениците да работят и учат до голяма степен самостоятелно и с лична отговорност. Всъщност той ги води към целевите задания, но същевременно им позволява да грешат и да учат по обиколни пътища. Оценката на постиженията остава задача на учителя.

При дидактическата игра учениците вече не са пасивни получатели на знания, а могат да придобият знанията, които са нужни за решаването на даден казус, чрез собствени проучвания, опит и самоанализ. Те активно участват в ученето и до голяма степен работят самостоятелно при решаване на поставените задачи и проблеми (Андреев, 1986).

Дидактическата игра поставя високи *изисквания към специалната, методическата и социалната компетентност на учителя*. Това, че традиционният модел е разчупен, съвсем не означава, че учителят ще има по-малко работа по време на часа. Необходимо е да е подготвен по съдържанието и проблемите на дидактическата игра – той вече не задава въпросите, а трябва да е готов да отговаря на възникнали в хода на играта разнородни въпроси. По тях е необходимо да се взема отношение дори когато те надхвърлят разглежданата в учебния час тема.

Дидактическата игра поставя високи *изисквания към учениците*, що се отнася до самостоятелността им, уменията за работа в екип и дисциплината на водене на разговор. За дидактическата игра учениците се нуждаят от добри методически и социално-комуникативни умения. Чувството, че тези умения не са налице, може да доведе до отказ или нежелание за участие, ако при играта изпъква разликата между силни и слаби ученици.

Дидактическите игри са сериозно обучение, а не игрички. Когато учениците неправилно интерпретират понятието „учебна игра“, може да се стигне до

поставяне под съмнение на сериозността на метода. Необходимо е учителят постоянно да внимава да не се прекалява с игровия аспект. Ето защо дидактическите игри не трябва да се прилагат изолирано, а винаги да са във връзка с определена учебна единица (Андреев, 1986).

Когато учениците нямат достатъчно предварителни теоретични знания в съответната тематична област, те не са в състояние целенасочено да се справят с управлението на дидактическата игра. Действията им няма да са планирани и систематизирани. Според степента на подготвеност на учениците и в съответствие с поставените цели учителят може да избере от опростен модел – репродуктивна дидактическа игра за изработване на макет по образец, до игра, основаваща се на сложна система от решения за управление на предприятие. Качеството и комплексността на дидактическата игра трябва да съответстват на знанията на учениците.

Сензорното развитие на учащите се в дидактическите игри се извършва в тясна връзка с развитието на логическото мислене и способността да изразяват мислите си в думи. За да реши поставения от играта проблем, ученикът е необходимо да сравни характеристиките на обектите, да установи приликите и разликите, да обобщи и да направи заключения. По този начин се работи за развиване на способността за взимане на решения и прилагане на знанията в различни условия (Леонтиев, 1983).

При използване на интерактивен метод за обучение е целесъобразно да се ползва **методиката за групово учене**, която включва следните **технологични етапи**.

1. Определят се екипите – на доброволен принцип, според предпочитанията на участниците в дейността.

2. Избира се лидер в групите (може и без лидер да се работи).

3. Обсъжда се условието на задачата, което трябва да бъде разбрано от всички.

4. Разпределят се „ролите“ (ако има вътрешно диференциране на дейността).

5. Обсъждат се вариантите на отговори въз основа на взаимен обмен на информация, опит и компетентности. Всеки член на екипа изразява своята позиция. Групата решава кой член да запише общото решение. По желание може всеки да си го запише.

6. Провежда се самоконтрол и взаимоконтрол на решението. Коригират се допуснатите грешки.

7. Прави се оценка и самооценка на изпълнението на задачата и на работата на членовете на екипа. Коментира се как са се справили всички в сравнение с постиженията при други задачи. Избира се кой да отчете дейността и да мотивира общото решение. Добре е всеки член на екипите да се научи да прави отчет според изискванията.

8. Всеки екип отчита изпълнението на задачата пред цялата група. Изразява се мнение за представянето. Могат да се направят допълнения и корекции. Добре е преподавателят също да направи своята оценка, да поощри или порицае участниците в педагогическото взаимодействие и да обобщи представяне-

то на всеки екип и на цялата група (Тодорина, 2010).

За постигане на целите на теоретичното обучение по сервиране и свързването му с практическото обучение изключително важно е прилагането на разнообразни методи на обучение – традиционни и интерактивни. Това дава възможност да се използват максимално предимствата на различните методи и да се минимализира влиянието на техните слабости.

Учебното съдържание в учебната програма по „Сервиране“ – теория, е разпределено в девет раздела.

Раздел I: Здравословни и безопасни условия на труд.

Раздел II: Материално-техническа база на търговската дейност в ЗХР.

Раздел III: Персонал в ЗХР.

Раздел IV: Сервитьорски бригади и системи на сервиране.

Раздел V: Организация и функциониране на ресторанта.

Раздел VI: Видове сервиране.

Раздел VII: Сервиране на храна.

Раздел VIII: Сервиране на напитки.

Раздел IX: Организация на обслужването в ресторанта.

Учебното съдържание по „Сервиране“ осигурява много възможности за прилагане на интерактивните методи за обучение и за успешното им съчетаване с традиционните методи. Особено благоприятно в това отношение е съдържанието в трети, седми, осми и девети раздел – позволява прилагането на вече усвоени знания от предходните раздели и осъществяване на редица междупредметни връзки.

Разработване на методическа единица при използване на съчетание от традиционни и интерактивни методи за обучение (дидактическа игра)

Учебна дисциплина: Сервиране

Тема на урока: Посрещане и настаняване на гости

Клас: XI клас

Тип на урока: урок по теория

Вид на урока: комбиниран

Цели на урока:

1. Да се усвоят нови знания за двата етапа в процеса на обслужване – посрещането и настаняването на гостите.

2. Да се възпитат личностни качества, които са изключително важни в работата на сервитьора – комуникативност, самообладание, способност за импровизация, естетически вкус.

3. Да се развие логическото мислене на учениците.

4. Да се развият умения за приложение на знанията в реални ситуации.

Предварителна подготовка на учителя:

– разработване на учебното съдържание;

– определяне на принципите и методите, които ще се използват в урока;

- разпределяне на времето;
- подготовка на необходимите дидактически средства.

Предварителна подготовка на ученика:

– да си припомни знания от други учебни предмети от професионалната подготовка – знания за видовете гости, техните характеристики и предпочитания; за отношението към гостите;

– да си припомни знания от преходни теми по „Сервиране“ – знания за същността и особеностите на процеса обслужване.

Дидактически принципи:

1. Съзнателност и активност – чрез подходяща мотивировка на темата да се предизвика интерес у обучаемите, което ще спомогне за активното им участие по време на урока.

2. Системност и последователност – чрез системно и последователно задаване на въпроси в началото на урока да се осъществи логическа връзка между стари и нови знания.

3. Нагледност – учениците възприемат по-добре със своите зрителни, слухови и двигателни анализатори; колкото повече анализатори се включат, толкова по-лесно обучаемите ще възприемат учебния материал.

4. Достъпност – при подбора на учебното съдържание се вземат предвид възрастовите особености на учениците.

Методи:

1. Беседа – използва се за актуализация на опорни знания.
2. Лекция – използва се за представяне на новото учебно съдържание.
3. Дидактическа игра – чрез този метод се решава проблемният въпрос.
3. Дидактически средства – мултимедийна презентация, схеми, фотоси.

Вътрешнопредметни връзки – с темите: „Характеристика на процеса обслужване“, „Характеристика на гостите. Отношение на персонала към тях“.

Междупредметни връзки – с учебните предмети: „Професионална етика и туристическо поведение“, „Сервиране“ – учебна практика.

Понятия:

- стари – обслужване, гости;
- нови – посрещане, настаняване на гостите, официални гости, резервация.

Ход на урока:

Актуализация на знания от:

– професионална етика и туристическо поведение – знания за видовете гости и техните предпочитания; за отношението към гостите;

– сервиране – знания за същността и особеностите на процеса обслужване.

Проблемен въпрос: Как ще посрещнете и настаните различни видове гости?

План на урока:

ПОСРЕЩАНЕ И НАСТАНЯВАНЕ НА ГОСТИ

1. Характеристика на **процеса** обслужване.

2. Основни етапи в **процеса** на обслужване:

- посрещане и настаняване на гостите в търговската зала;
- запознаване на гостите с асортимента на заведението;
- вземане на поръчката;
- предаване на поръчката за изпълнение;
- сервиране на поръчаната храна и напитки;
- прибиране на използваните съдове и прибори;
- заплащане на консумацията.

3. Посрещане на гостите:

- на входа на търговската зала от отговорника на ТЗ, бригадир-сервитьора или сервитьора;
- официални гости се посрещат от управителя или заместник-управителя;
- служебното лице съпровожда гостите до масата за консумация, като върви след или пред тях в зависимост от това дали имат определено място.

4. Настаняване на гостите:

- на свободни маси по техен избор или по избор на персонала;
- ако свободните маси са с повече места, а те са например двама, се настаняват в единия край на масата един срещу друг; за настаняване на нови гости на празните столове се иска разрешение от първоначално дошлите;
- при младежи не се настаняват възрастни гости и обратно; при делови хора – такива, които могат да пречат на разговорите, и т.н.;
- посетителите могат да резервират маса предварително.

Отговор на проблемния въпрос – *чрез метода „дидактическа игра“*

1. Определяне на екипите – един ученик ще бъде управител, един ще е отговорник на търговската зала; останалите се разделят на случаен принцип на четири групи по четирима – един сервитьор и трима гости; останалите трима ученици са наблюдатели, които ще оценяват представянето на ръководните кадри на заведението и на отборите.

2. Обсъждане на условието на задачата – гостите ще бъдат различни за всяка група:

- първа група – в заведението са направили резервация VIP гости; трима ученици от екипа изпълняват ролите на известни актьори;
- втора група – гостите са английски туристи; ученикът, изпълняващ ролята на сервитьора, трябва да разговаря с тях на английски език;
- трета група – гостите са двама младежи; има една свободна маса с шест места за сядане; пристига друг гост-младеж, който трябва да бъде настанен при тях, защото няма други свободни места;
- четвърта група – гостите са възрастни хора и имат резервация.

3. Разпределят се „ролите“ в отделните групи.

4. Учениците имат пет минути да обмислят ситуацията.

5. След това всеки отбор има по три минути да разиграе посрещането и настаняването на гостите.

6. Тримата наблюдаващи ученици, ученикът-управител и ученикът-ОТЗ правят оценка на изпълнението на задачата; обсъждат се евентуалните пропуски и неточности. Всеки екип си прави самооценка. Накрая учителят обявява своята оценка и обобщава представянето на всички екипи.

В заключение могат да бъдат формулирани следните **изводи**.

1. Използването на метода „дидактическа игра“ в обучението по сервиране повишава качеството на обучението и активността на учениците, активизира и развива логическото мислене и културата на общуване на учащите.

2. Този метод за обучение дава възможност на учениците да изиграят различни роли и да представят различни практически ситуации. Така се постига по-добра връзка между теоретичното и практическото обучение по сервиране.

3. Чрез интерактивните методи на обучение се усъвършенства образователният процес и се провокира у учениците по-голям интерес към избраната професия.

БЕЛЕЖКИ

1. Учебна програма по „Сервиране“ (2006). София.

ЛИТЕРАТУРА

Андреев, М. (1996). Процесът на обучението: Дидактика, С. Унив. изд. „Св. Кл. Охридски“.

Андреев, М. (1986). Интегративни тенденции в обучението. С.

Иванов, И. (2012). Педагогическата интерактивност. Иновации и интерактивни технологии в образованието. С.

Иванов, И. (2005). Интерактивни методи на обучение. Юбилейна научна конференция с международно участие 50 години ДИПКУ – Варна.

Леонтиев, А. Н. (1983). Психологические основы дошкольной игры. М.

Мойнова, М. (2008). Интерактивни методи в обучението по изобразително изкуство. АзБуки Просвета.

Тодорина, Д. (2010). Създаване на интерактивна образователна среда (теоретични и практически аспекти). Интерактивни методи в съвременното образование. Университетско издателство „Н. Рилски“ – Благоевград.

REFERENCES

Andreev, M. (1996). Protsesat na obuchenieto: Didaktika, S. Univ.izd. Sv. Kl. Ohridski.

Andreev, M. (1986). Integrativni tendentsii v obuchenieto. S.

- Ivanov, I. (2012). Pedagogicheskata interaktivnost. Inovatsii i interaktivni tehnologii v obrazovaniето. S.
- Ivanov, I. (2005). Interaktivni metodi na obuchenie. Yubileyna nauchna konferentsiya s mezhdunarodno uchastie 50 godini DIPKU – Varna.
- Leontiev, A. N. (1983). Psihologicheskie osnovay doskolynoy igray. M.
- Moynova, M. (2008). Interaktivni metodi v obuchenieto po izobrazitelno izkustvo, AzBuki Prosveta.
- Todorina, D. (2010). Sazdavane na interaktivna obrazovatelna sreda (teoretichni i prakticheski aspekti). Interaktivni metodi v savremennoto obrazovanie. Universitetsko izdatelstvo “N. Rilski” – Blagoevgrad.

THE DIDACTIC GAME AS AN INTERACTIVE TEACHING METHOD IN SERVING

Abstract. The didactic game as a teaching method is extremely useful in vocational education. By the implementation of didactic games, a wide range of practical situations can be simulated – from technological operations to interpersonal relations. Moreover, didactic game improves thinking and it helps students develop their imagination, which ease the learning process. The paper presents a working model of didactic game on the subject of serving. Also, its effect on vocational training is analyzed, and the advantages of the method are given.

✉ **Eng. Slava Racheva**

Professional School of Tourism “Ivan Petrovich Pavlov”

Ruse, Bulgaria

E-mail: slavaracheva@mail.bg